

Metodické a doplňující informace

Každý rok ČSÚ vydává program statistických zjišťování, který obsahuje více než 180 různých statistických šetření, z nichž se ve výsledku získají statistická data.

ČSÚ patří mezi orgány státní správy a řídí se zákonem č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, který popisuje strukturu úřadu, co je jeho posláním a jaké jsou jeho úkoly a povinnosti. Zákon také vymezuje tzv. pracovníště státní statistické služby, která mají za úkol získávat a zpracovávat údaje pro statistické účely, poskytovat statistické informace státním úřadům, orgánům územní samosprávy, široké veřejnosti a rovněž i do zahraničí. Nejen ČSÚ sbírá a produkuje statistiky, jsou to i některá ministerstva či pověřené instituce, jejichž data při využití musejí být náležitě označována zdrojem původu.

ČSÚ ve svých výstupech pracuje s mnoha odbornými pojmy, které nemusejí být širší veřejnosti až tolik srozumitelné. Je tedy třeba v některých případech vysvětlit či upřesnit pojmy a zdroje dat nebo upřesnit danou problematiku. Proto ani v této publikaci nemůže být opomenuta část s metodickými informacemi.

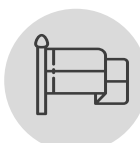
CENY, INFLACE

Míra inflace vyjádřená přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen vyjadřuje procentní změnu průměrné cenové hladiny za 12 posledních měsíců proti průměru 12 předchozích měsíců. Je vyjádřením vývoje cen zboží a služeb; vývoj se sleduje na spotřebním koši vybraných druhů zboží a služeb, tzv. cenových reprezentantech. Jedná se o takové výrobky a služby, které se významnou měrou podílejí na výdajích obyvatelstva a svým rozsahem pokrývají celou sféru spotřeby. Indexy spotřebitelských cen (životních nákladů) jsou rozhodujícím ukazatelem pro stanovení minimální mzdy, valorizace důchodů nebo např. částek životního minima.

CESTOVNÍ RUCH

Statistika cestovního ruchu (CR) poskytuje především údaje o objemu CR, o jeho charakteristikách, výdajích na CR a o přínosech pro národní hospodářství. ČSÚ sleduje cestovní ruch z několika pohledů. Do statistiky CR jsou zahrnuty údaje o kapacitě a výkonech hromadných ubytovacích zařízení (takto jsou označována zařízení s 5 a více pokoji a zároveň 10 a více lůžky využívanými pro CR) a o účastnících zahraničního CR. Při tom nerozlišuje důvody ubytování, ale nezapočítává osoby přechodně ubytované za účelem zaměstnání nebo řádného studia. Naproti tomu započtení jsou hosté, kteří podstoupili léčbu v léčebných lázních.

CIZINCI

Cizincem se rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky. Údaje o cizincích zahrnují osoby s cizím státním občanstvím, které mají v ČR trvalé bydliště, dále cizince s vízy nad 90 dnů a přiznaným azylem, dále občany zemí Evropské unie s přechodným pobytem a také třetích zemí s dlouhodobým pobytem na území ČR. Zdrojem dat o počtu a struktuře cizinců jsou statistiky Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra, údaje o sňatcích a narozených vycházejí ze zpracování demografické statistiky v ČSÚ.

DOPRAVA

Údaje o dopravě jsou převzaty z datových zdrojů Ministerstva dopravy. Pro potřeby statistiky se doprava dělí do tří základních skupin, a to na pozemní, vodní a leteckou. V podrobnějším členění se odvětví dopravy klasifikuje na šest základních skupin (silniční, železniční, letecká, lodní, potrubní a poštovní). Z pohledu toho, co

se přepravuje, se doprava dále dělí na osobní a nákladní. V počtech silničních motorových vozidel jsou zahrnuta všechna motorová vozidla, která měla k 31. prosinci referenčního roku přidělenou registrační značku. V letecké dopravě jsou uvedeny údaje za tuzemské civilní letecké dopravce zajišťující vnitrostátní a mezinárodní komerční pravidelnou i nepravidelnou přepravu osob nebo nákladu.

HDP, NÁRODNÍ ÚČTY

Hrubý domácí produkt (HDP) je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území; používá se pro stanovení výkonnosti celé ekonomiky. Slouží ke srovnání míry ekonomického rozvoje dané země, resp. regionu. HDP je klíčový ukazatel vývoje hospodářství. Představuje souhrn hodnot přidaných zpracování ve všech odvětvích v činnostech považovaných v systému národního účetnictví za produktivní (tj. včetně služeb tržní i netržní povahy). Aby byl vyloučen vliv změn cen, je vyjádřen ve stálých cenách.

INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE

ČSÚ usiluje prostřednictvím Výběrového šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci o kvalitní a systematické statistické zachycení rozšíření a využívání informačních a komunikačních technologií (ICT) v oblasti informační společnosti. ICT v podnikatelském sektoru mají nezastupitelnou roli již několik let. V současné době téměř všechny podniky používají počítač a mají připojení k internetu. V souvislosti s tímto trendem sleduje ČSÚ od roku 2002 právě rozvoj a využívání ICT v podnikatelském sektoru.

KRIMINALITA, NEHODY

Statistika kriminality zahrnuje Policií ČR registrované činy podle trestního zákona, resp. trestního zákoníku.

V datech o nehodách v silniční dopravě jsou uvedeny všechny nehody v silničním provozu, které byly dopravní policii nahlášeny. Účastník dopravní nehody je povinen nehodu nahlásit dopravní policii, dojde-li ke zranění nebo usmrcení některého účastníka nehody, nebo ke škodě na majetku třetí osoby, nebo při škodě na některém z vozidel (včetně nákladu) převyšující částku 100 000 Kč.

Požárem se rozumí každé nežádoucí hoření, při kterém došlo k usmrcení či zranění osob nebo zvířat anebo ke škodám na materiálních hodnotách nebo životním

prostředí. Za požár se považuje i nežádoucí hoření, při kterém byly osoby, zvířata, materiální hodnoty nebo životní prostředí bezprostředně ohroženy.

Zdrojem dat v této kapitole jsou podklady poskytnuté Ministerstvem spravedlnosti, Generálním ředitelstvím Vězeňské služby ČR (kriminalita), Policejním prezidiem ČR, Ministerstvem dopravy (dopravní nehody) a Ministerstvem vnitra, resp. Generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru ČR (požáry).

KULTURA, SPORT

Kulturou se rozumí soubor vybraných a zejména tvůrčích lidských činností. Do kultury tak řadíme např. literaturu, divadlo, film, umění, činnost knihoven nebo festivaly, návštěvy památek apod. Statistika kultury poskytuje rovněž přehled o médiích (tisk, rozhlas, televize). Zdrojem dat jsou statistiky Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu (NIPOS).

Do sportu jsou podle definice Rady Evropy řazeny veškeré formy tělesné aktivity, které, provozovány příležitostně nebo organizovaně, usilují o vyjádření nebo vylepšení fyzické kondice a duševní pohody, utvoření společenských vztahů či dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních. Zdrojem dat je Česká unie sportu (ČUS).

LESNICTVÍ

Vlastnictví lesů je metodicky tříděno podle typu subjektů spravujících lesy. Zalesňováním se rozumí zalesnění a obnova lesa provedené uměle – sítí a sadbou (tj. výsev a výsadba lesa, bez plochy přirozené obnovy lesa). Patří sem plochy poprvé i opakovaně zalesněné, vylepšování lesních kultur a doplňování náletů (přepočtené na plochu plného zalesnění).

Těžba dřeva zahrnuje vytěžené dřevo – hmotu hroubí a část nehroubí (nezahrnuje těžební zbytky), včetně těžby v tzv. samovýrobě. Hroubí zahrnuje dřevní hmotu nadzemní části stromu v průměru od 7 cm s kůrou. Započítává se dříví získané z těžebních i pěstebních zásahů, včetně těžby nahodilé.

Nahodilá těžba dřeva zahrnuje údaje za nahodilé těžby a kalamity všeho druhu (abiotické a biotické příčiny). Do celkového rozsahu se zahrnují též souše, ojedinělé polomy, vývraty, veškerá lapáková hmota položená za účelem zachycení kůrovců a jedinců, ve kterých zimuje škodlivý hmyz (kůrovci apod.). Započítává se hmota zpracovaná v daném roce.

Údaje o stavu a lovu (odstřelu) zvěře jsou přebírány ze statistických zjišťování Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí.

MZDY A NÁKLADY PRÁCE

Průměrná hrubá měsíční mzda představuje podíl mezd bez ostatních osobních nákladů připadajících na jednoho zaměstnance evidenčního počtu za měsíc. Do mezd se zahrnují základní mzdy a platy, příplatky a doplátky ke mzdě nebo platu, odměny, náhrady mezd a platů, odměny za pracovní pohotovost a jiné složky mzdy nebo platu, které byly v daném období zaměstnancům zúčtovány k výplatě. Nezahrnují se náhrady mzdy nebo platu za dobu trvání dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény placené zaměstnavatelem.

Medián mezd představuje hodnotu mzdy zaměstnance uprostřed mzdového rozdělení; to znamená, že polovina hodnot mezd je nižší a druhá polovina je vyšší než medián. Na rozdíl od průměrné mzdy, která je vypočtena na základě podkladů z podnikového výkaznictví, je medián nutné odvozovat ze statisticko-matematického modelu na podkladě výběrového šetření, protože podnikové výkazy obsahuje jen agregované údaje za celý podnik nebo organizaci.

Průměrný evidenční počet zaměstnanců přepočtený je přepočtem průměrného evidenčního počtu zaměstnanců ve fyzických osobách podle délky jejich pracovních úvazků na zaměstnavatelem stanovenou (plnou) pracovní dobu.

OBYVATELSTVO

Stav obyvatel daného území se v čase mění ve svém počtu i struktuře. Počet obyvatel k určitému okamžiku, tedy stav obyvatel, je jednou ze základních charakteristik, které sleduje demografická statistika. Veškeré údaje se přitom týkají všech obyvatel, kteří mají v ČR trvalé bydliště, a to bez ohledu na státní občanství, a také cizinců s dlouhodobým pobytem na území ČR. Iniciátory pohybu obyvatelstva jsou demografické události, které obyvatelé během roku podstupují, tj. sňatky, rozvody, narození, potraty, zemřelí a stěhování vnitřní a vnější. Pro potřeby demografické statistiky jsou rozhodující ty události, jejichž nositeli jsou obyvatelé ČR. Údaje zohledňují rovněž události (sňatky, narození a úmrtí) českých občanů s trvalým pobytem na území ČR, které nastaly v cizině.

ORGANIZAČNÍ STATISTIKA

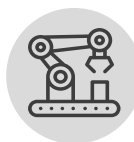
ČSÚ vede Registr ekonomických subjektů (RES), kde jsou evidovány právnické osoby včetně organizačních složek státu a fyzické osoby mající postavení podnikatele. RES je veřejným seznamem, který vytváří a spravuje ČSÚ na základě zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů.

Registr ekonomických subjektů je průběžně aktualizován daty ze statistických zjišťování a údaji z obchodního rejstříku, živnostenských úřadů a z dalších administrativních zdrojů. Po spuštění základních registrů veřejné správy od 1. 7. 2012 se hlavním zdrojem pro jeho aktualizaci stal Registr osob (ROS).

PŘÍJMY, VÝDAJE A ŽIVOTNÍ PODMÍNKY DOMÁCNOSTÍ

Údaje o životní úrovni obyvatelstva má ČSÚ k dispozici na základě výběrového šetření Životní podmínky (EU-SILC). Šetření každoročně přináší údaje o sociální situaci domácností, zjišťuje výši a skladbu jejich příjmů a informuje o podílu osob ohrožených příjmovou chudobou a sociálním vyloučením. Šetřeny jsou i údaje o charakteristice bydlení, nákladech na bydlení a vybavenosti bytu.

PRŮMYSL, ENERGETIKA

Do průmyslu se zahrnují podniky (bez ohledu na jejich velikost) s převažující činností, která je podle Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE) zahrnuta do sekcí B – Těžba a dobývání, C – Zpracovatelský průmysl, D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu nebo E – Zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi. Data o energetice z výkazů, podkladů z Energetického regulačního úřadu (ERÚ) a dalších zdrojů zahrnuje ČSÚ do energetických bilancí. Jednou za 5 let organizuje (mimo jiné) výběrové šetření o spotřebě paliv a energií v domácnostech.

SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

Sociální zabezpečení zahrnuje systém zařízení sociálních služeb, důchodového pojištění, nemocenského pojištění, dávek státní sociální podpory a péčovské péče, nepojistné dávkové systémy (zahrnující dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky pro osoby se zdravotním postižením a příspěvek na péči) a sociální služby. Údaje zveřejněné v této kapitole jsou převzaty z Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) a České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ).

STAVEBNICTVÍ, BYTY

Za stavební činnosti jsou podle klasifikace CZ-NACE považovány činnosti v sekci F (41 – Výstavba budov, 42 – Inženýrské stavitelství, 43 – Specializované stavební činnosti). Při výpočtu indexu stavební produkce se vychází z vývoje stavebních prací provedených pracovníky všech podniků s převažující stavební činností (včetně odhadu za živnostníky), přeceněných do stálých cen (průměr roku 2015). Dokončené byty jsou byty, na které bylo po dokončení výstavby vydáno příslušným stavebním úřadem kolaudační rozhodnutí. Zahrnují byty v nových budovách pro bydlení, včetně nástaveb, vestaveb nebo přístaveb, byty v budovách se službami sociální péče, v budovách pro ubytování zaměstnanců a studentů a v nebytových a ostatních budovách, včetně bytů získaných adaptací nebytových prostor. Údaje jsou získávány úplným zjišťováním na všech stavebních úřadech.

ÚZEMÍ, SÍDELNÍ STRUKTURA

Obec je definována jako základní územní samosprávné společenství občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce podle znění zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů. Za obce se považují také hlavní město Praha, statutární města, města a městyse. Vojenský újezd je vymezená část území státu určená k zajišťování obrany státu a k výcviku ozbrojených sil podle zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky. Vojenský újezd tvoří územní správní jednotku, ale od 1. ledna 2016 nejsou ve vojenských újezdech hlášení k trvalému pobytu žádní obyvatelé.

VĚDA, VÝZKUM A INOVACE

Statistika vědy, výzkumu a inovací poskytuje základní údaje o klíčových činnostech v oblastech vědy, technologií a inovací v České republice, a to jak z hlediska vstupů, tzn. finančních a kvalifikovaných lidských zdrojů, tak i jejich výsledků, jako jsou inovace, udělené patenty či zahraniční obchod s high-tech produkcí. Výdaje na výzkum a vývoj (VaV) zahrnují veškeré běžné (mzdové a ostatní) a kapitálové (investiční) výdaje vynaložené v průběhu sledovaného roku na VaV prováděný ve sledovaných subjektech na území daného státu, a to bez ohledu na zdroj nebo způsob jejich financování.

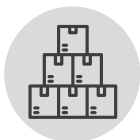
VOLBY

Právní normy v oblasti voleb a celostátního referenda v ČR svěřují všechny činnosti při jejich přípravě a provedení do působnosti volebních orgánů a definují je jako výkon státní správy. Jako jeden z volebních orgánů je určen i ČSÚ a má jako hlavní úkol stanovenou vypracování závazného systému zjišťování a zpracování výsledků voleb, příp. výsledků hlasování v celostátním referendu, vyhotovení programového vybavení, vyškolení zástupců okrskových volebních komisí a samotné zpracování a poskytování výsledků voleb a referenda.

VZDĚLÁVÁNÍ

Základem pro Klasifikaci vzdělání (CZ-ISCED 2011) je Mezinárodní klasifikace vzdělání (ISCED 2011), která byla vytvořena organizací UNESCO ve spolupráci s Eurostatem a OECD. Údaje o vzdělávání přebírá ČSÚ ze statistik Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Jedná se především o počty škol podle jednotlivých druhů, počty tříd, žáků a studentů ve školách, dále o údaje o přijatých do 1. ročníků, absolventech škol, počtech pedagogických pracovníků atd.

ZAHRA NIČNÍ OBCHOD SE ZBOŽÍM

Zahraniční obchod se zbožím vypovídá o vývozní a dovozní výkonnosti české ekonomiky, tedy i o obchodní bilanci zahraničního obchodu české ekonomiky. Sleduje skutečný obchod se zbožím realizovaný mezi českými a zahraničními subjekty, tj. změnu vlastnictví mezi rezidenty a nerezidenty. Ve statistice zahraničního obchodu se zbožím není podstatné, zda zboží fyzicky překročilo hranice, a proto je za vývoz považována jak hodnota vyvezeného zboží hlášená při přechodu státní hranice přímo rezidenty z dat Intrastatu a Extrastatu, tak hodnota zboží nakoupeného zahraničními subjekty na území České republiky z daňových příznání k dani z přidané hodnoty odevzdaných nerezidenty v České republice.

ZAMĚSTNANOST, NEZAMĚSTNANOST

Statistická data o zaměstnanosti a nezaměstnanosti se v rámci ČSÚ publikují především z výsledků Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS), a to již od roku 1993. Šetření probíhá napříč republikou kontinuálně v průběhu celého roku. Hlavním cílem VŠPS je získávání pravidelných informací o situaci na trhu práce, umožňujících její analýzu z různých hledisek, zejména ekonomických, sociálních

a demografických. Přístup uplatněný ve VŠPS umožňuje sledovat reálnou situaci domácností a respondentů a vytvářet informační předpoklady pro formulování zásad sociální politiky a politiky zaměstnanosti. Od roku 2002 byly obsah a forma dotazníku VŠPS plně harmonizovány se standardem Evropské unie. Dotazník je tak národní modifikací celoevropského šetření Labour Force Survey (LFS).

ZDRAVOTNICTVÍ, PRACOVNÍ NESCHOPNOST

Údaje o zdravotním stavu obyvatelstva a o činnosti poskytovatelů zdravotních služeb jsou čerpány z Národního zdravotnického informačního systému. ČSÚ zpracovává údaje o nově hlášených případech pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz, vybrané ukazatele finančního hospodaření zdravotních pojišťoven a výdaje na zdravotnictví podle systému zdravotnických účtů. Informace o výdajích na zdravotnictví vycházejí z údajů Ministerstva financí, Ministerstva práce a sociálních věcí a zdravotních pojišťoven. Všechny ostatní údaje z oblasti zdravotnictví přebírá ČSÚ z Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR.

ZEMĚDĚLSTVÍ

Základní evidenční jednotkou v zemědělské statistice je zemědělský subjekt vymezený alespoň jednou z uvedených prahových hodnot: výměra od 1 ha obhospodařované zemědělské půdy, 1 500 m² pěstovaných intenzivních plodin (sady, zelenina, květiny), 1 000 m² vinic, 300 m² skleníků a pařenišť, chov od 1 ks skotu, 2 ks prasat, 4 ks ovcí a koz, 50 ks drůbeže, 100 ks králíků, 100 ks kožesinových zvířat. Údaje jsou zjišťovány převážně výběrovým způsobem. Celoplošná strukturální šetření, podchycující veškeré hospodařící zemědělské subjekty, jsou zabezpečována v delších časových intervalech v rámci Agrocenzů. Od roku 2002 se údaje šetří a dopočítávají pouze za zemědělský sektor, nezahrnují domácnosti mimo zemědělský sektor.

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, je rozlišováno šest kategorií zvláště chráněných území. Národní parky (NP) a chráněné krajinné oblasti (CHKO) jsou označovány jako velkoplošná chráněná území. Za maloplošná chráněná území jsou považovány národní přírodní rezervace, přírodní rezervace a národní přírodní památky a přírodní památky.

Statistické zjišťování o odpadech a druhotných surovinách je prováděno v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady 2150/2002/ES, o statistice odpadů, se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 98/2008/ES, o odpadech. Zejména tyto předpisy upravují nakládání s odpady a definují základní pojmy. Odpad je jakákoliv látka nebo předmět, kterých se držitel zbavuje nebo má v úmyslu se zbavit nebo se od něho požaduje, aby se jich zbavil. Komunálním odpadem se podle rozhodnutí Komise č. 753/2011/EU rozumí odpad z domácností a podobný odpad. Odpadem z domácností je odpad vyprodukovaný v domácnostech. Podobným odpadem se rozumí odpad, který je ve své podstatě a složení srovnatelný s odpadem z domácností, s výjimkou odpadu z výroby a odpadu ze zemědělství.

REGIONÁLNÍ STATISTIKY

Území České republiky je od 1. ledna 2000 rozděleno na 14 krajů, a to na základě ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků. Dne 12. listopadu 2000 proběhly volby do zastupitelstev krajů, po nich byla ustavena zastupitelstva, rady a hejtmani jednotlivých krajů. Výjimku tvoří kraj hlavní město Praha, jehož orgány jsou voleny podle zákona o volbách do zastupitelstev obcí.

MEZINÁRODNÍ SROVNÁNÍ

V některých případech se data publikovaná ČSÚ mohou lišit od údajů zveřejňovaných Eurostatem. Příčinou jsou metodické rozdíly.

Výpočty v publikaci jsou prováděny z nezaokrouhlených čísel (včetně součtů).